

Dějiny zeměměřictví

KATASTR

RNDr. Ladislav Plánka, CSc.

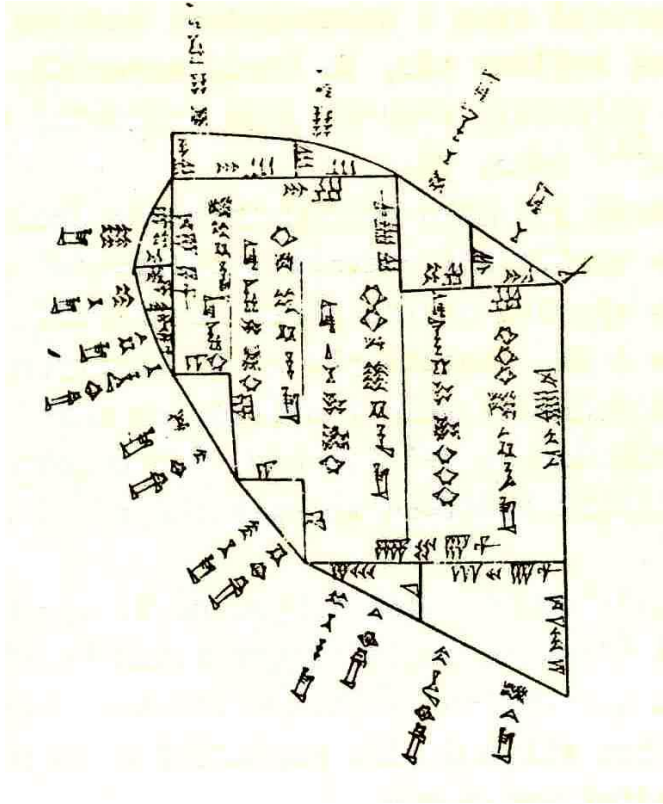
Institut geodézie a důlního měřictví, Hornicko-geologická fakulta, VŠB – TU Ostrava

*Podkladové materiály pro přednáškový cyklus z předmětu „Dějiny zeměměřictví“
(jazyková ani odborná korektura neprovedena)*

Katastr

- Slovo katastr znamená zjednodušeně asi totéž co **soupis**. Odvozuje se z:
 - latiny (*caput* = hlava, *tastrum* = soupis, *capitastrum* = soupis podle hlav, později podle jakékoliv jednotky).
 - Řečtiny (*katastichon* = soupis, vzniklo spojením dvou řeckých slov *katastichon*, což znamená „řádka po řádce“).
- Katastr (obecně) - znamená rejstřík či seznam, zobrazení a soupis pozemkového majetku určený původně pro vyměření pozemkové daně.
- Katastr nemovitostí - soupis, popis a geometrické a polohové určení nemovitostí v rámci územního celku (např. ČR), ucelený aktualizovaný informační systém o pozemcích, vybraných nadzemních budovách spojených se zemí pevným základem a o právních vztazích, které se k nim vážou.

Vznik zeměměřictví a katastr

*Zaměření pozemku s výpočtem
výměry. Babylon, cca 2100
př.n.l.*

Mezi starověkými impulsy, které iniciovaly potřebu a rozvoj „praktické geometrie“ (zeměměřictví) vyniká **potřeba vyměřování zemědělských pozemků a jejich danění.**

Za další starověké impulsy lze pokládat:

- náboženské a jiné rituály,
- pozorování objektů nebeské sféry,
- vojenství,
- dálkový obchod a
- zakládání sídel.

Katastr ve starověkém Egyptě

Z počátku 2. tisíciletí př.n.l. se dochoval egyptský papyrus zvaný **Komogramatikus**, obsahující náčrty pozemků a jejich rozdělení na pozemky královské, chrámové, městské, soukromé, neúrodné, zahrady a pastviny města Kerkosiris.

Jedná se tedy o jednoznačný důkaz o první evidenci půdy, tedy o první zmínku o pozemkovém katastru.

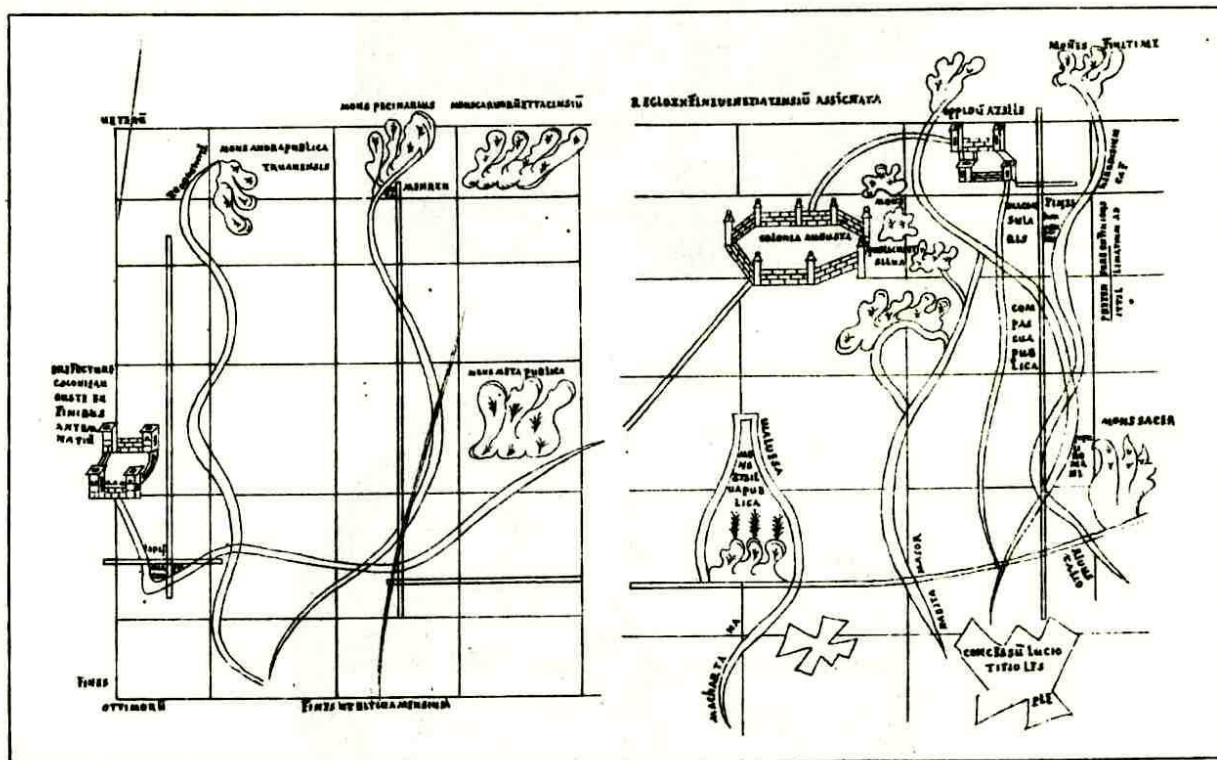
Úryvky z Naučení **Amenemopa**, vysokého státního úředníka zodpovědného za zemědělství, které snad vzniklo během XX. dynastie (asi 1188 až 1078 př.n.l.).

*Neodstraňuj mezníku z hranic polí,
nezanedbávej sousedství měřického provazce;
nebud' chtivý lokte půdy,
a neporušuj hranic [majetku] vdovy.*

Viz: http://dml.cz/bitstream/handle/10338.dmlcz/401855/DejinyMat_23-2003-1_8.pdf

Katastr ve starověkém Římě

Při kolonizaci nových území měl soubor pozemků zvaný **centurie** v důsledku mělké křížové orby tvar čtverce (výjimečně obdélníku 2:3) o výměře asi 50 ha. O vytyčení byla (často) pořízena dokumentace (viz obr.). V Římě byly mezníky i hranice posvátné, posunutí kamene (tzv. terminus motus) bylo těžce trestáno.

Náčrt pořízený agrimensorem Hyginem.

Katastr v antickém Řecku

Hippodamos z Milétu byl roku 476 př. n. l. pověřen athénským lidovým shromážděním navrhnout plán výstavby obytné čtvrti u athénské přístavu Pireus.

Podle jeho návrhu bylo postupováno u dalších nově zakládaných měst 5. a 4. století př. n. l., jako Milétos, Olynthos nebo Priéné, ale také v řeckých koloniích, jako Poseidónia nebo Syrakusy.

*Rekonstrukce Hippodamova plánu Milétu
(<http://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Hippodamos/123969>)*

Počátky jednotné daňové politiky na území Československa

- V období feudálních vztahů byla půda a zemědělská výroba prakticky **jediným zdrojem pravidelných státních příjmů**.
- Katastr historicky vznikal především jako berní instrument a jeho fiskální účel byl po mnoho století dominantním.
- Za vlády knížete Oldřicha (od roku 1022) se objevují první dochované zprávy o tzv. **pozemkové dani**, která byla vybírána z “lánů”. **Lán byl přibližně 16 až 28 ha velký (s až pětínovou chybou), podle období, místa i podle toho, kdo půdu vlastnil.**
- Půda se rozdělovala na:
 - pozemky poddanské (rustikální, později i urbární nebo kontribuentní) – zahrnovaly i půdu svobodných občanů (měšťanů, mlynářů, farářů aj.),
 - pozemky panské (dominikální, dvorské).

První zprávy o pozemkové dani

V roce 1250 nacházíme v království Českém **počátky daně pozemkové**, která byla vyměřována podle honů a lánů (Hubenbesteuerung).

Při stanovování tzv. zemských měr v roce 1268, za vlády Přemysla Otakara II. (1228 – 1278), byl zaveden lán královský, kněžský, panský, zemanský, svobodný a selský, ale každý z nich o jiné velikosti.

Začala se rozlišovat kvalita pozemků, a to podle:

- druhů (pole orná, lesy, louky, křoviny a chrastiny) a
- kvality (dobrá, prostřední, špatná).

Vývoj katastru

Vývoj katastru lze sledovat ze dvou významových aspektů, a to:

- katastr jako podklad pro daňový systém,
- katastr jako evidence práv k nemovitostem.

Katastr jako evidence práv k nemovitostem

- Zemské desky
 - Urbáře
 - Vesnické gruntovní knihy
- Pozemkové knihy (veřejné knihy)
 - Zemské desky
 - Pozemkové knihy
 - Horní knihy
 - Vodní knihy
 - Železniční knihy
- Evidence nemovitostí (EN) – viz *Katastr jako podklad pro daňový systém*
- Katastr nemovitostí ČR (KN) – viz *Katastr jako podklad pro daňový systém*

Katastr jako podklad pro daňový systém

- Historické berní evidence (počátky berních evidencí, první rustikální katastry v Čechách, lánové rejstříky na Moravě, tereziánské katastry, josefský katastr, tereziánsko-josefský katastr).
- Stabilní katastr a reambulovaný stabilní katastr.
- Katastr evidence daně pozemkové.
- Pozemkový katastr.
- Jednotná evidence půd (JEP).
- Evidence nemovitostí (EN).
- Katastr nemovitostí ČR (KN).

Katastr jako evidence práv k nemovitostem

Zemské desky

Zemské desky

Svá soukromá práva na majetek si začala šlechta zajišťovat zápisem do tzv. **zemských desek** od poloviny 13. století (1278, Čechy), poloviny 14. století (1348, Morava, brněnský a olomoucký soud), resp. koncem 14. století, či na počátku 15. století (Slezsko, opavský soud). – viz dále

Desky byly vedeny v tzv. **kvaternech**, což značí psací látku obsaženou ve čtyřech arších (původně pergamenových), které společnou vazbou tvořily svazek knihy, který byl rovněž označován jako **kvatern**.

Zemské desky

Zemské desky představovaly zápisy z jednání před zemským soudem o převodech svobodných nemovitostí a o soudních sporech.

U Úřadu desek zemských byla zřízena **funkce zemského měřiče**. Panovník Přemysl Otakar II. stanovil, „*aby byli zvláštní úředníci, kteří by měřili a aby měli přísahu na to zvlášť vydanou*“. Spolu s důlními měřiči se jednalo o organizační základy měřické služby.

České zemské desky byly, s výjimkou jediné knihy z let 1316 – 1325, zničeny při požáru archívu Pražského hradu v roce 1541.

Obnova zápisů proběhla podle předkládaných písemných dokladů nebo i jen na základě ústních prohlášení (přiznání), do zvláštních knih zvaných „communitatis“ nebo „kde sami kladou“. Pokud proti prohlášení nevznesl nikdo v zemské lhůtě (t.j. do tří let a osmnácti neděl) námitku, stal se vklad platným.

Obnovované zemské desky se již psaly pro jistotu dvojmo a duplikáty psané na pergamen byly uloženy na hradě Karlštejně.

Zemské desky

- Samostatně měly vedeny své vlastní zemské desky i Morava, Opavsko, Krnovsko a Těšínsko neboť měly i svůj vlastní zemský sněm. Na rozdíl od českých zemských desek jsou kompletně dochovány.
- Ve Slezsku byly zemské desky založeny koncem 14. století v knížectví opavském a krnovském. Nejpozději na počátku 15. století pak došlo k rozdělení na tzv. **knihy zadní** (přibližně podobné jako v Čechách a na Moravě desky trhové) a **knihy přední** (podobné deskám púhonným).
- Slezské zemské desky jsou nyní uloženy v Zemském archivu v Opavě.

Moravské zemské desky

- Na Moravě se podle vzoru zemských desek v Čechách zakládají zemské desky od roku 1348, a to v řadě desek:
 - **půhonných** (*libri citationum, quaterni citationum*, které evidovaly půhony, tedy popohnání před soud) a
 - **trhových** (*libri contractuum, quaterni contractuum*, kde se zapisovaly změny v držbě nemovitostí, tj. prodej, koupě).
- Na rozdíl od Čech byly vedeny na dvou místech současně v sídlech moravského zemského soudu, a to v Olomouci a Brně.
- V roce 1642 dochází ke sloučení obou soudů a k zápisům dochází pouze v Brně. Tam také byly jednotlivé kvaterny desek trhových rozděleny a nadále vedeny jednotlivě podle krajů.
- Moravské zemské desky jsou nyní uloženy v Moravském zemském archivu v Brně. **Jsou nejstarším dokumentem tohoto druhu, nepřetržitě vedeném v rozmezí 600 let, na světě.**

Zemské desky

- Po ústavních změnách formovaných v **Obnoveném zřízení zemském** vydaném roku 1627 se změnil i úřední postup při zapisování do desek zemských. *Nestačilo už jen osobní přiznání, ale každý, kdo chtěl zapsat majetkovou změnu nebo zadlužení, musel předložit písemný doklad.* Zemské desky se staly na počátku 18. století vzorem pro zápisy v pozemkových knihách i ve všech dalších zemích habsburské říše.
- Patentem z roku 1783 byly zrušeny všechny feudální soudy a také **Úřad desek zemských**.
- Při reorganizaci zemského soudu byly zemské desky připojeny přímo k registratuře civilního zemského soudu.
- *Jejich obsah se zúžil. Přestaly se do nich zapisovat soudní pře a staly se v podstatě pozemkovou knihou pro svobodný majetek. Zaznamenávaly pouze majetkové převody, dluhy, testamenty a nobilitace.*
- V zemských deskách můžeme hledat jen majetek šlechty, církevních řádů a bývalých královských měst.

Zemské desky

Zápisy v zemských deskách byly prováděny v časové posloupnosti za sebou do jedné knihy, takže trpěly značnou nepřehledností. Proto roku 1795 vznikl nový knihovní systém, který v podstatě přetrval do dnešní doby. **Základem se stala hlavní kniha desková** a v ní zřízené rubriky (folia) pro každý šlechtický statek.

Zrušením poddanství a feudálních povinností v roce 1848 zanikl rozdíl mezi svobodnými statky evidovanými v deskách zemských a poddanským majetkem zapisovaným do pozemkových knih.

Evidence svobodných statků však nesplynula s pozemkovými knihami, neboť dostala nový, politický význam. S vlastnictvím **tzv. deskových statků** zapsaných v deskách zemských byla spojena určitá politická práva, zejména právo volební (oprávnění volit do zemského sněmu).

Zemské desky

Dne 25.6.1871 byl přijat **obecný knihovní zákon** č. 95/1871 ř.z., který nabýval účinnosti i při zřízení nových pozemkových nebo horních knih (později byl rozšířen i na železniční knihy), a to ke dni, kdy se tyto knihy začnou vést.

Obecný zákon byl doplněn zemskými předpisy. Pro Čechy se tak stalo zákonem **č. 92/1874 z. z.** (zemského zákoníku), **o založení nových pozemkových knih pro království České a jejich vnitřním zařízením**, který upřesnil zápisy do hlavních knih deskových a přizpůsobil je novému správnímu rozdělení. Zákon mj. stanovil, že **pozemkové knihy jsou veřejné**.

Obdobně řešil tuto situaci pro Moravu zákon **č. 97/1874 ř.z.** a pro Slezsko zákon **č. 98/1874 ř.z.**

Zemské desky

Zemské desky začaly být považovány v širším slova smyslu rovněž za pozemkovou knihu a bylo stanoveno, že knihovní vložky obsahující nemovitosti zapsané v deskách zemských v obvodu království Českého, tvořily dohromady jednu hlavní knihu.

Postupně byly deskové zápisy uzavírány a přecházely do evidence pozemkových knih. **Teprve rokem 1964 definitivně končí existence desek zemských.**

Původní zemské desky byly dne 13. prosince 1989 prohlášeny kulturní památkou.

Zemské desky

Zemské desky vedené podle principů obecného knihovního zákona z roku 1871 jsou dnes uloženy na katastrálních úřadech. Některé z nich obsahují mapy celých panství, nebo mapy jen sporných území či jen náčrty pro stavbu.

- Pro historické Země české obsahují 1714 knih (kvaternů), které jsou uloženy v Národním archivu v Praze (dříve Státní ústřední archiv). Mladší desky zemské (po roce 1875) jsou uloženy na Katastrálním úřadě v Praze – Kobylisích.
- Pro historické Země moravské obsahují 488 knih, které jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně.
- Pro historické Země slezské obsahují zemské desky 13 knih zemských desek opavských a 16 knih zemských desek těšínských. Všechny jsou uloženy v Zemském archivu v Opavě.

Urbáře

České označení této úřední knihy je převzaté z německého *Urbar* či *Urbar-Register*, které vzniklo z středohornoněmeckého **výrazu pro označení výnosu z pozemků**.

Souběžně se používaly i dobové termíny: *knihy purkrechtní, registra ložní, registra komorních platů, rejstříky úroční* apod., v latině pak *registra bonorum, registra censuum, libri censititii, conscriptio bonorum* nebo upravené ve středověké latině *urbarium*.

Urbáře

- Vrchnosti si před rokem 1650 dávaly zapisovat veškeré své držebnosti (zejména ale práva požitková) do knih zvaných **urbáře**.
- **Do urbářů byly mimoto zanášeny i držebnosti poddaných a jejich povinnosti k vrchnosti (např. roboty, naturální a peněžité dávky) jakož i to, čím byly naopak vrchnosti povinny svým poddaným.**
- Urbáře tedy byly vrchností pořázené seznamy a jejich správnost byla podmíněna jen jejich spravedlivostí.

Urbáře

- Urbáře byly přechodem z právních poměrů, spočívajících na ústním podání, zvyklostech a lidské paměti založených práv, ke stavům stvrzených jednostrannou panskou listinou.
- Pozemky připsané v urbářích poddaným a svobodníkům byly nazývány pozemky **urbárnými**, **rustikálními**, později též kontribuentními.
- *Na rozdíl od pozemků vrchnostenských, které se nazývaly panské, dominikální anebo dvorské, které nebyly až do roku 1706 podrobeny žádné dani.*

Urbáře

- Právní platnost urbářů v soudních rozepřích byla malá, jelikož soukromé listině „*...jednou stranou sdělané, nemá se žádná víra dávati ku prospěchu toho, kdo ji sdělal*“.
- Jen v případě, že vrchnost mohla prokázat nepřerušené a pokojné užívání sporného práva po dobu 32 let, mohl se vrchnostenský urbář považovat za právoplatný důkaz proti, avšak nikoli ve prospěch toho, kdo jej sepsal.
- Zachovány byly např. urbáře kláštera ostrovského z roku 1388, kláštera břevnovského z roku 1406, kláštera strahovského z roku 1410, nebo panství pardubického z roku 1680.

Vesnické gruntovní knihy

Vesnické gruntovní knihy vznikají v 15. století a byly do nich zaznamenávány **právní poměry k poddanským nemovitostem** tzv. rustikálu.

Zápisy v nich byly prováděny hned od počátku podle jednotlivých usedlostí, a to povinně. Bylo totiž především v zájmu šlechty (poplatkové hledisko) mít podchycenou každou poddanskou nemovitost. Neplatila však ještě intabulační zásada a důsledně ani zásada publicity.

Intabulace

Zásada vkladu (intabulace) znamená, že všechny smluvní převody nemovitostí, které jsou předmětem evidence v katastru, tj. všechna vlastnická práva k nemovitostem, zástavní práva, práva odpovídající věcným břemenům a předkupní práva s účinky věcného práva k nemovitostem vznikají, mění se, popř. zanikají dnem provedení vkladu práva či výmazu vkladu práva v katastru nemovitostí na základě pravomocného rozhodnutí příslušného katastrálního úřadu s účinky ke dni podání návrhu na vklad práva.

Pojem "intabulační doložka" nebyl ani v dřívějších právních předpisech definován. Právní praxe si jej zřejmě odvodila z § 32 Obecného knihovního zákona z 25. 7. 1871 č. 95 ř.z., který uváděl, že "soukromé listiny, podle kterých má býti vykonán vklad, musí obsahovati též zevrubné označení nemovitosti nebo práva, ve příčině kterých má býti vykonán vklad, výslovné prohlášení toho, jehož právo se má omeziti, zatížiti, zrušiti nebo na někoho jiného převésti, že svoluje ke vkladu".

Veřejné knihy

Pozemkové knihy

Potřeba zajistit právní bezpečnost pohledávek váznoucích na nemovitostech (hypoték) vedla v 18. století zákonodárce Rakouska i jednotlivých německých států k vytváření **systemu pozemkových knih** (později charakterizovaného jako „středoevropský“), jehož prvotní historické kořeny spočívají již v Deskách zemských království Českého.

Pozemkové knihy (1/2)

Tehdejší zákonodárci formulovali stěžejní zásady pro zakládání a průběžné udržování pozemkových knih:

- vytvoření tzv. hlavní knihy (ve které nejsou předmětem zápisů jen nabývací tituly, nýbrž věcná i jiná občanská práva),
- uspořádání hlavní knihy podle věcného rejstříku (na rozdíl od chronologického systému zaručoval přehlednost informací týkajících se jednoho a téhož pozemku),
- přehledné členění vložek na různé listy či oddíly (což má význam zejména pro transparentnost pořadí různých břemen),
- vazba hlavní knihy na katastr a na katastrální mapu (pro pozemkovou knihu se využívá výsledků státního katastrálního měřického díla),

(dále viz další snímek)

Pozemkové knihy (2/2)

(pokračování z předcházejícího snímku)

- zakládání pozemkové knihy úřední cestou (zaručuje úplnost evidence),
- přiřazení vedení pozemkových knih soudní moci, zakotvení intabulačního principu (*okamžik nabytí práva je ztotožněn s okamžikem zápisu do pozemkové knihy - tento princip byl rakouským vzorem a ostatní státy jej převzaly později - Sasko 1843, Prusko 1872, německý občanský zákoník 1900*),
- počátky ochrany dobré víry v zápisy do pozemkové knihy,
- stanovení veřejnosti pozemkových knih,
- odstranění tajných či privilegovaných hypoték.

Občanský zákoník a pozemkové knihy

Funkčnost pozemkových knih, resp. katastru nemovitostí byla v mnoha směrech ovlivněna Císařským patentem z 1. 6. 1811 č. 946 Sb. z. s. (zákonů soudních), kterým byl vyhlášen **Obecný zákoník občanský** (ABGB, tj. *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*), s platností pro všechny země, které v té době tvořily císařství rakouské, s výjimkou země koruny uherské, který nabyl účinnost 1. ledna 1812, a který se později stal na základě tzv. **recepčního zákona** č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného Československa, součástí státního právního řádu a od 28. 10. 1918 platil jako **československý obecný zákoník občanský**.

Občanský zákoník a pozemkové knihy

- Pro funkci katastru i pozemkových knih byl nesmírně důležitý zejména princip, který stanovil, že **stavby jsou součástí pozemku a který vycházel ze staletími osvědčené zásady klasického římského práva „superficies solo cedit“**
- Dále obecný zákoník občanský stanovil v § 431: *„Ku převodu vlastnictví nemovitých věcí, musí být **nabývací jednání zapsáno do veřejných knih k tomu určených. Tento zápis nazývá se vklad (intabulace).**“*
- Obecný zákoník občanský platil do 31.12.1950. Dne 1. 1. 1951 byl zrušen zákonem č. 141/1950 Sb. (tzv. "středním občanským zákoníkem"). Výše uvedené principy byly zcela opuštěny.

Horní knihy

- **Horní knihy** jsou dnes již historickým institutem specificky pojaté evidence v *hornictví*. Tyto knihy sloužily k evidenci práv dobývat na hornicky využitelných pozemcích tzv. vyhrazené nerosty.
- Zavedení horních knih je spojeno se zákonem č. 146/1854 ř. z., jímž se odňala vlastníkům pozemků dispozice s vyhrazenými nerosty, a právo dobývat nerosty se konstitovalo jako samostatné majetkové právo, které se stalo předmětem zápisu do horních knih.
- Do horních knih, jako v podstatě evidenčně nemovitostních knih, se, na rozdíl od pozemkových knih, nezapisovaly horní pozemky a nemovité horní stavby, nýbrž příslušná dobývací oprávnění, kterým předmětná právní úprava přiznávala povahu nemovitostí v právním slova smyslu.
- Horní knihy byly **zrušeny** v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 41/1957 Sb., o využití nerostného bohatství, a v jistém smyslu nahrazeny tzv. **knihami dobývacích prostorů**, v nichž vedou obvodní báňské úřady (*Báňská správa*) evidenci dobývacích prostorů a jejich změn.

Vodní knihy

- Vodní knihy jsou systematicky vedeny v jednotlivých okresech od roku 1872 na základě zemského zákona pro Čechy č. 64 ze dne 28. srpna 1870.
- Ke knize, kde jsou uvedeny základní údaje k vodnímu dílu, existují tzv. *vložky vodních knih a rejstříky*, které nemusí být vždy dochované. To platí i pro vlastní knihy.
- Knihy jsou členěny podle vodních toků a uvádí: polohu vodního díla a pozemku, popis hnacího zařízení, rozměry vodních kol, výrobní zařízení, popis vodních cest, majitele k datu zápisu.
- Vložky obsahují listiny, mezi nimi například zápisy komisí provádějících šetření ve mlýně ohledně osazení vodního znamení, obsahující podrobný popis vodních cest a alespoň stručný popis mlýna, výměry, kolaudační protokoly aj. Dále zde najdeme mapy a plány, jak stavební, tak hydrotechnické.
- Informační hodnota zápisu ve vodních knihách je nejednotná. V některých je kupříkladu uvedeno pouze „mlýn na vrchní vodu o dvou složeních“, ale chybí podrobné parametry vodních motorů, v jiných je zase obojí přesně popsáno včetně řady technologických podrobností.
- Vodní knihy jsou uloženy ve státních okresních archivech.

Železniční kniha

- Veřejná kniha, která obsahuje soupis všech pozemků železnice, sloužící veřejné dopravě. Její součástí byla i „Mapa železniční knihy“.
- Vznikla podle Zákona č. 70/1874 Ř.z.
- Byla vedena pouze u vybraných soudů v Praze a v Brně.

Katastr jako podklad pro daňový systém

Historické berní evidence

Počátky vyměřování daní

- Soupisy poplatníků Království českého se zachovaly pouze ve zlomcích.
- V Národním archívu (dříve ve Státním ústředním archívu) se zachovaly spisy z let 1523, 1544, 1571 – 1579, 1603, 1615 (obsahuje i stručná přiznání daní) a 1620.
- Daně vybírali čeští stavové. Po zavedení Obnoveného zřízení zemského (1627) zůstal výběr daní (berní) jednou z posledních výsad českých stavů.

Počátky vyměřování daní

- Výše daně se určovala pouhým odhadem, velká část půdy byla zatajována.
- Množily se problémy s protesty daňových poplatníků.
- Snahy o zkvalitnění evidence půdy:
 - v roce 1571 český panovník Maxmilián I. společně s Českým sněmem rozhodl o kompletním zaměření českých zemí (námitky podala Dvorská komise z obavy o soustavné zdaňování dominikální půdy),
 - v roce 1573 (stejný výsledek jako v roce 1571),
 - v letech 1627 a 1638 se na dvakrát pokusil císař Ferdinand II. o zaměření českých zemí (oba pokusy neúspěšné ze stejných důvodů jako v letech 1571 a 1573).

První berní rula

- V roce 1650 rozhodl Český sněm o provedení generální vizitace (vytvoření celkového přehledu všech rustikálních pozemků). Práce probíhaly v letech 1653 – 1656. Výsledkem bylo vyhlášení (prvního) **rustikálního katastru** (prvního katastru nemovitostí na českém území) v roce 1654 (ve skutečnosti až v roce 1656).
- Důvodem pro zavedení přísnější a spravedlivější evidence držby pozemků byla především neutěšená hospodářská situace země po skončené třicetileté válce.
- Tzv. **rustikální**, tj. **poddanský katastr**, byl označován i jako **první berní rula (berní rolla, berní rolle)** nebo také **první rustikální katastr (Catastrum rollare, Militare Ordinarium, Steuerrolle 1650, Rusticalgrundsteuer)**.
- Byl platný pouze v Čechách, a to jen do roku 1684.

Rula = zjednodušení francouzského slova rôla (rejstřík pro civilní procesy, svinutý pergamen)

První berní rula

- První berní rula navazuje na **Soupis poddaných podle víry z roku 1651** (obsahuje seznamy svobodných a poddaných obyvatel ve městech a vesnicích, v některých případech i vrchností).
- Seznam osob, povinných daň platit, je zpracován po jednotlivých krajích a je založen na zdaňování zemědělců.
- Zahrnuje jak „**osedlé**“ čili **sedláky**, kteří obdělávali pole „s potahem“, tak **chalupníky** (cca $\frac{1}{4}$ osedlého) a nakonec byli oceněni i **řemeslníci**, jako kdyby měli (fiktivní) statky (např. zahradník byl hodnocen jako cca $\frac{1}{8}$ osedlého, v závislosti na výměře).
- Plošnou jednotkou byla (u)osedlost, která na rovině obnášela 80 korců a v horách 40 korců.
- Půda byla hodnocena podle kvality (dobrá, prostřední a špatná, resp. orná a neobdělávaná).

Plošné míry

- **Korec** nebo **kořec**, někdy též **strych** nebo **měřice**, je stará česká míra plošného obsahu (a objemová míra pro sypké látky), jež byla užívána jak v Čechách tak i v jiných evropských zemích.
- Jeden **korec** neboli **staročeský korec** = 8112 čtverečních loktů = 2837 m².
- Tento korec se také nazýval jitra a býval vyměřován jako obdélník jeden krát tři provazce po 52 loktech (tedy 3 čtvereční provazce).
- Od roku 1765 pak platilo, že jeden **korec** = 2877,5 m² = 0,5 vídeňského jitra.

Druhá berní rula

Revisitace držby podle první berní ruly proběhla v letech 1674 – 1683. Jejím výsledkem byl **druhý rustikální katastr** z roku **1684** (druhá berní rula), který platil až do roku **1748**.

Visitační komise tvořili 4 členové, a to: duchovní, měšťan a vyšší a nižší šlechtic.

Plošnou jednotkou byla opět usedlost (osedlost) o různé velikosti.

Lánové rejstříky

- **Představují první moravský katastr.**
- Vznikaly v letech 1656 – 1748 jako obdoba první berní ruly v Čechách.
- Lánové vizitace probíhaly v letech 1656 – 1658 (první) a 1669 – 1697 (druhá, revizitace).

Moravské lánové rejstříky byly nahrazeny v roce 1748 1. tereziánským katastrem rustikálním (3. berní rulou).

Třetí berní rula

Podnětem pro vyhlášení třetí berní ruly bylo rozhodnutí sněmu Českého království z roku 1706 o zdanění obou druhů pozemků (selských, tj. rustikálních i vrchnostenských, tj. dominikálních).

V roce 1713 vznikl **první český katastr panské** (svobodné, dominikální) půdy **na základě majetkových přiznání a zápisu do knihy přiznání** (fassí, tzv. fasse). Pouze takto evidované pozemky směly být zapisovány do zemských desek.

Knihy fasí se staly podkladem pro vyhlášení třetí berní ruly, alias prvního tereziánského katastru.

Třetí berní rula

Dne 1.5.1749 vstoupil tzv. první tereziánský katastr v platnost (v Čechách platil do roku 1757).

Na Moravě vznikl obdobný katastr pro rustikál též v roce 1749, ale pro dominikál až v roce 1759 (1750).

Dominikální půda byla zdaňována na základě počtu usedlostí jednoho panství. Způsob oceňování půdy nebyl objektivní, a proto se stal terčem mnoha připomínek a protestů.

Třetí berní rula nahradila předchozí rulu i moravské lánové rejstříky.

Čtvrtá berní rula

- V roce 1749 začala „jenerální (generální) visitace“ všech pozemků, která měla vést ke spravedlivějšímu a objektivnímu danění pozemků. V témže roce byly zavedeny nové příznávací listy pro dominikální půdu, která byla zdaňována na základě velikosti a počtu usedlostí (osedlostí).
- Po jejím ukončení v roce 1756 bylo vyhlášeno tzv. panské vyrovnání neboli *“Exaequatorium dominicale”*, které tvořilo základ pro dominikální tereziánský katastr.
- Na jeho základě vznikla v roce 1757 **čtvrtá berní rula**, neboli **druhý tereziánský katastr** (Revisitationslandescatastrum), obsahující druhý rustikální katastr a panské vyrovnání.
- **Katastr již rozlišoval zahrady, role, úhory, vinice, chmelnice, rybníky, pastviny a lesy a obsahoval i další informace (plavba dřeva, chov dobytka, mlýny, pivovary, řemesla aj.)**
- **Pro třetí a čtvrtou berní rulu se vžil společný název katastr tereziánský.**

„Exaequatorium dominicale“ byl od rustikálního soupisu půdy oddělený soupis dominikální půdy. Šlechta měla výhody nižšího zdanění o zhruba 8 % a také nižšího ocenění půdy . Pouze půda zapsaná v „exaequatoriu „ se směla zapsat do zemských desek.

Čtvrtá berní rula

- Marie Terezie navrhla zaměření veškeré půdy odbornými zeměměřiči.
- Metodiku zaměření vytvořil geodet schwarzenberských panství Petr Kašpar Světený. Jeho návrh nebyl přijat, přestože se jemu podobný systém již osvědčil v Lombardii.
- Zkušebně byly zaměřeny některé obce na severní Moravě (Fulnek, Moravské Vlkovice).

Josefský katastr

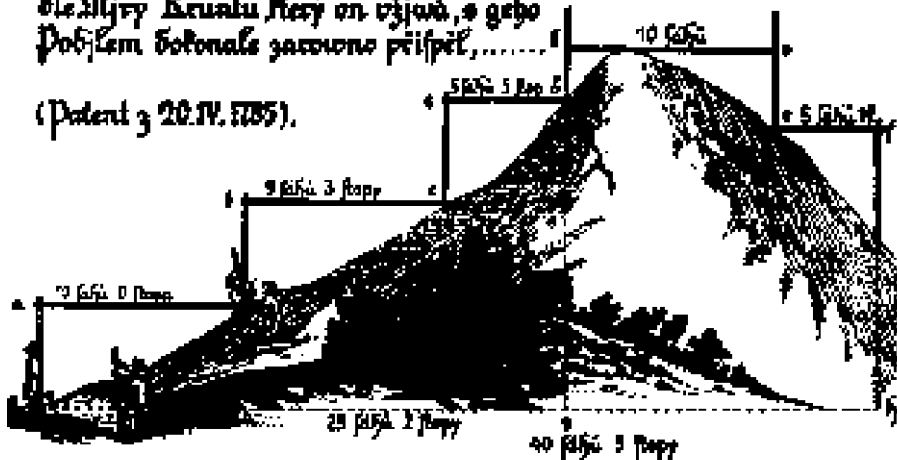
- První evidenci nemovitostí u nás, která byla vyhotovena **na podkladě terénních měření**, představuje tzv. **pozemkový, neboli Josefský katastr**, založený na základě císařského patentu z 20.4. 1785.
- Platil od 19.9. (1.11.) 1789 a zavedl významné změny (systém pozemků a vybírání daní na základě jejich změřené výměry).
- Tímto patentem se nařizovalo, aby byly všechny „plodné“ **pozemky** (nový menší územní prvek než dříve používaná osedlost) v jednotlivých katastrálních obcích zaměřeny a zobrazeny v měřických náčrtech, dále aby byla určena jejich výměra a stanoven jejich výnos podle úrodnosti.
- Takto byl v podstatě založen první čistě pozemkový katastr na území Československa. **Z josefského katastru pocházejí pojmy jako „pozemek“ a „parcela“, v době josefského katastru mají původ i dnešní katastrální území.**
- Šlechta si v roce 1790 vymohla zrušení Josefského katastru (od 1.4.1791 byl opět zaveden tereziánský katastr).

*Josefským katastrem se zrušilo rozlišování rustikální a dominikální půdy.
Výměra plodné půdy se oproti tereziánskému katastru zvětšila o 60 %.*

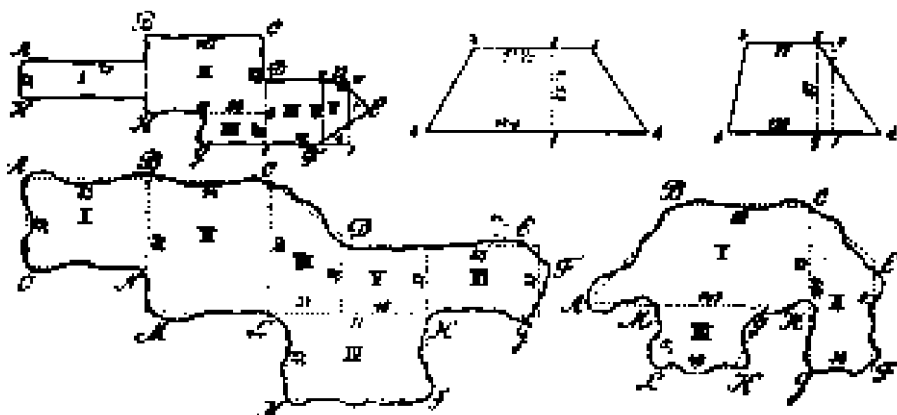
Josef druhý z Milosti Boží

vyvolený Císař Římský..... na prostředky
 své myšl. galoze Otce, a Správců Kam. ob Opatrovní Boží
 zvěřených Zemí..... k Ujistění Potřebností Státu.... by každá
 Královina, každá Obec, a každé poručný vlastního Krantu Dejitel
 vše Měry Krantu který on vyzná, a jeho
 Podjímání dokonale zavedeno přispěl,.....

(Patent z 20.IV.1785).

Slavní, která Wyměřování Krantu ob Obec w Štatsnosti Krants býti má

Společé jediné Wyměřování kusů Krantů a Společné vše Jiter a Sáhů.

Patent a měřická instrukce Josefa II.

Josefský katastr

- Držitelé půdy měli za povinnost přiznat před mapováním veškerou půdu a tu nechat zapsat do knih (fasí). Nepřiznané pozemky byly zabavovány.
- **Veškeré pozemky byly označeny tzv. topografickým číslem (*Numerus topographicus*).**
- U jednotlivých pozemků se pak určil jejich vlastník a výměra a spočítal se hrubý výnos podle úrodnosti.

Josefský katastr

- Území státu se rozdělilo na katastrální obce, u nichž se nejprve stanovil jejich obvod a slovně se popsal průběh hranic.
- Katastrální obec byla rozdělena podle přirozených (potoky, cesty) nebo umělých hranic na pozemkové tratě/hony (Ried, Fluren), které byly zaměřovány a zobrazovány samostatně. V rámci tratě se jednotlivé pozemky očíslovaly.
- Pro zaměření se pozemek rozdělil na jednoduché geometrické obrazce (obdélníky, lichoběžníky aj.). Potřebné vodorovné délky byly měřeny latěmi, řetězci, provazci nebo tkaninovými pásy.
- Po zaměření pozemku a zjištění majitele se provedlo zakreslení do náčrtu příslušné tratě (**brouillonu**, [brujon, fr.]), včetně topografického čísla.
- V seznamech byly k topografickým číslům přiřazována jména majitelů a výměry pozemků.

Josefský katastr

- Pro měření byl i v češtině vydán metodický návod „**Ponaučení, jak v skutečnosti měření gruntů konáno býti má**“
- Měření řídila v každé zemi vrchní komise, které podléhaly krajské komise.
- Menší nebo pravidelné pozemky měřili sami vlastníci nebo jejich podřízení za dozoru vrchnosti. Tyto pozemky nebyly ani zobrazovány, pouze jejich výměra byla zanášena do knih (fasí).
- Větší a nepravidelné pozemky zaměřovali vojenští zeměměřiči měřickým stolem.
- Vlastní měření trvalo 4 roky.

Josefský katastr

Část polního náčrtu (brouillonu) osady
Urinovce

Josefský katastr

- V roce 1792 byl učiněn pokus sestavit z náčrtů jednotlivých tratí celkovou mapu monarchie.
- Na styku **brouillonů** však docházelo k takovým nesouladům, že bylo velmi obtížné až nemožné sestavit celkovou mapu obcí (mj. neexistovala geodetická síť, na kterou by se prováděná měření navázala).

Tereziánsko-josefský katastr

- Nevyhovující stav tereziánského katastru vedl císaře Leopolda II. k zavedení kompromisního **Tereziánsko-josefského katastru** (*Theresianisch-Josephinisches Grundsteuersystem*). Platil v letech 1792 – 1860.
- Správné výměry byly převzaty z josefského katastru, ale dominikální půda byla oceňována podle zásad panského vyrovnání.
- Na podkladě tohoto katastru došlo v roce 1794 k opětovnému založení zemských desek.
- Nařízením Leopolda II. z 2.4.1793 musely být všechny změny týkající se rustikálních a jim podobných pozemků zapisovány jak do tereziánského, tak do josefského katastru. Katastr byl takto udržován ve velmi aktuálním stavu.

Stabilní katastr

Stabilní katastr

- Dne 23.12. 1817 vyšel **Nejvyšší patent císaře Františka I., o dani pozemkové a vyměření půdy, kterým bylo nařízeno zaměření a zobrazení všech pozemků obdělávaných i neplodných a jejich rozlišení podle kultur a jakostních tříd.**
- Na Moravě byl zaveden v roce 1851, v Čechách v roce 1853 v pěti krajích a od roku 1860 i v ostatních krajích.
- Vojenská trigonometrická síť 1. a 2. řádu byla zhuštěna geodeticky 3. řádem a grafickou triangulací 4. řádem.
- Základní měřítko map jsou 1:2880, 1:1440 a 1:720. Základní měřítko vycházelo z tehdejšího požadavku, aby se jedno dolnorakouské jitro (čtverec o straně 40 sáhů) na mapě zobrazilo jako jeden čtvereční palec (40 sáhů x 6 stop x 12 palců = 2880).
- Zobrazení: Cassini-Soldnerovo válcové v transverzální poloze.

Stabilní katastr

- Hranice všech pozemků byly v přírodě za účasti jejich držitelů řádně vyšetřeny a označeny.
- Podrobné měření bylo realizováno ve většině případů metodou měřického stolu (grafickým protínám).
- V Čechách probíhalo podrobné měření v letech 1826 - 1843, na Moravě 1824 - 1836.
- Všechny zaměřené pozemky byly na vznikající mapě zobrazeny a očíslovány jako parcely. Výměra jednotlivých parcel pak byla odvozena od zobrazené plochy v mapě.

Stabilní katastr

- Stabilní katastr stárnul podstatně rychleji než se předpokládalo.
- Zrychlený pohyb v pozemkové držbě, oproštěný od posledních zbytků feudálních pout a nástup prudké industrializace území způsobily, že se evidovaný stav začal záhy rozcházet se skutečným stavem v přírodě. Podstatný zásah do krajiny souvisel především se stavbou železničních tratí.
- Systematické zjišťování a vyšetřování změn a jejich provádění v písemném a mapovém operátu nebylo zajištěno.
- Zemský archivář v každé zemi prováděl jen ty změny, které mu byly dodány. Ostatní změny nikdo nevyšetřoval ani zaměřoval.
- **Jednorázové doplnění Stabilního katastru, reambulace proběhla v letech 1869 – 1881 na základě zákona č. 88 ř. z. z 24. 5. 1869 o revizi katastru daně pozemkové, k jehož vydání přispěly i úvahy o založení zcela nových pozemkových knih.**
- *Práce probíhaly ve velkém spěchu, čímž značně utrpěla kvalita díla.*

Souřadnicové systémy

- 1. Čechy, Horní Rakousy a Solnohradsko
(Gusterberg: $\varphi_0 = 48^\circ 02' 18,47''$, $\lambda_0 = 14^\circ 09'$ v.d., tj. $31^\circ 48' 15,05''$ východně od Ferra)
- 2. Morava, Slezsko, Dolní Rakousy včetně Vitorazska v jižních Čechách a Dalmácie
(Svatý Štěpán: $\varphi_0 = 48^\circ 12' 31,54''$, $\lambda_0 = 16^\circ 23'$ v.d., tj. $34^\circ 02' 27,32''$ východně od Ferra).

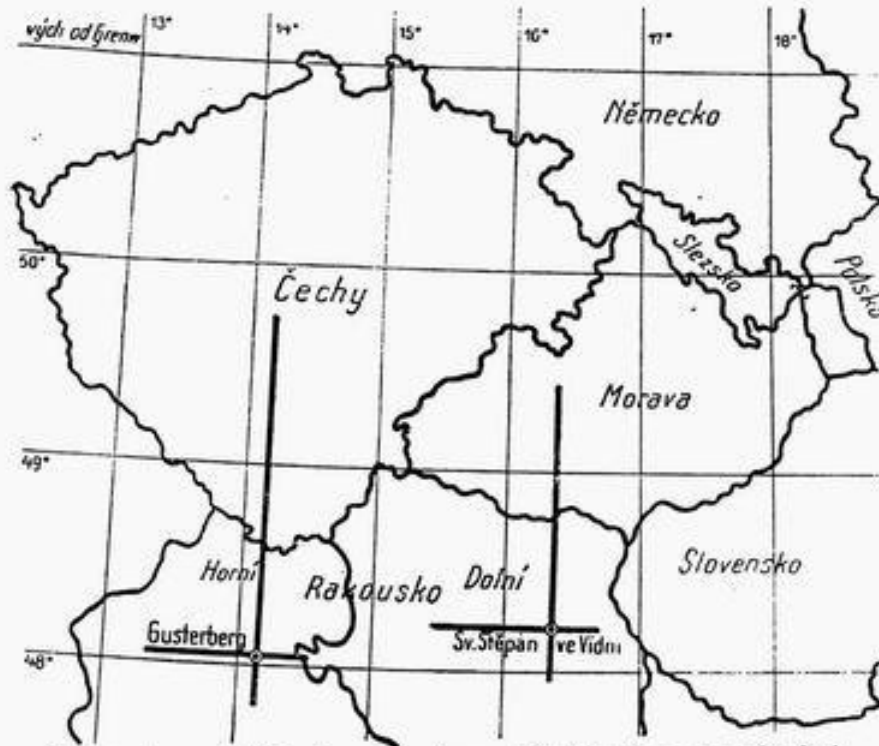
Souřadnicové systémy

- 3. Tyrolsko a Vorarlbersko (Innsbruck)
- 4. Korutansko, Kraňsko a Přímoří (Krimberg)
- 5. Štýrsko (Schöcklberg)
- 6. Halič (Lvov)
- 7. Bukovina (Rakovec)

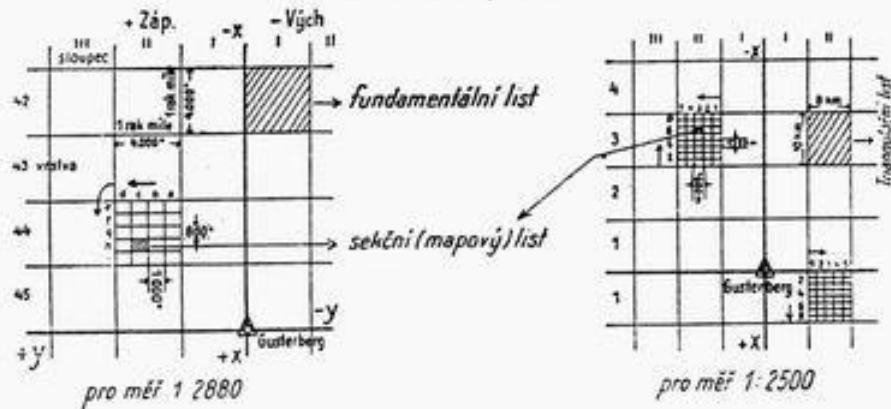
Později byly do katastrálního vyměřování pojmuty a své souřadnicové systémy dostaly:

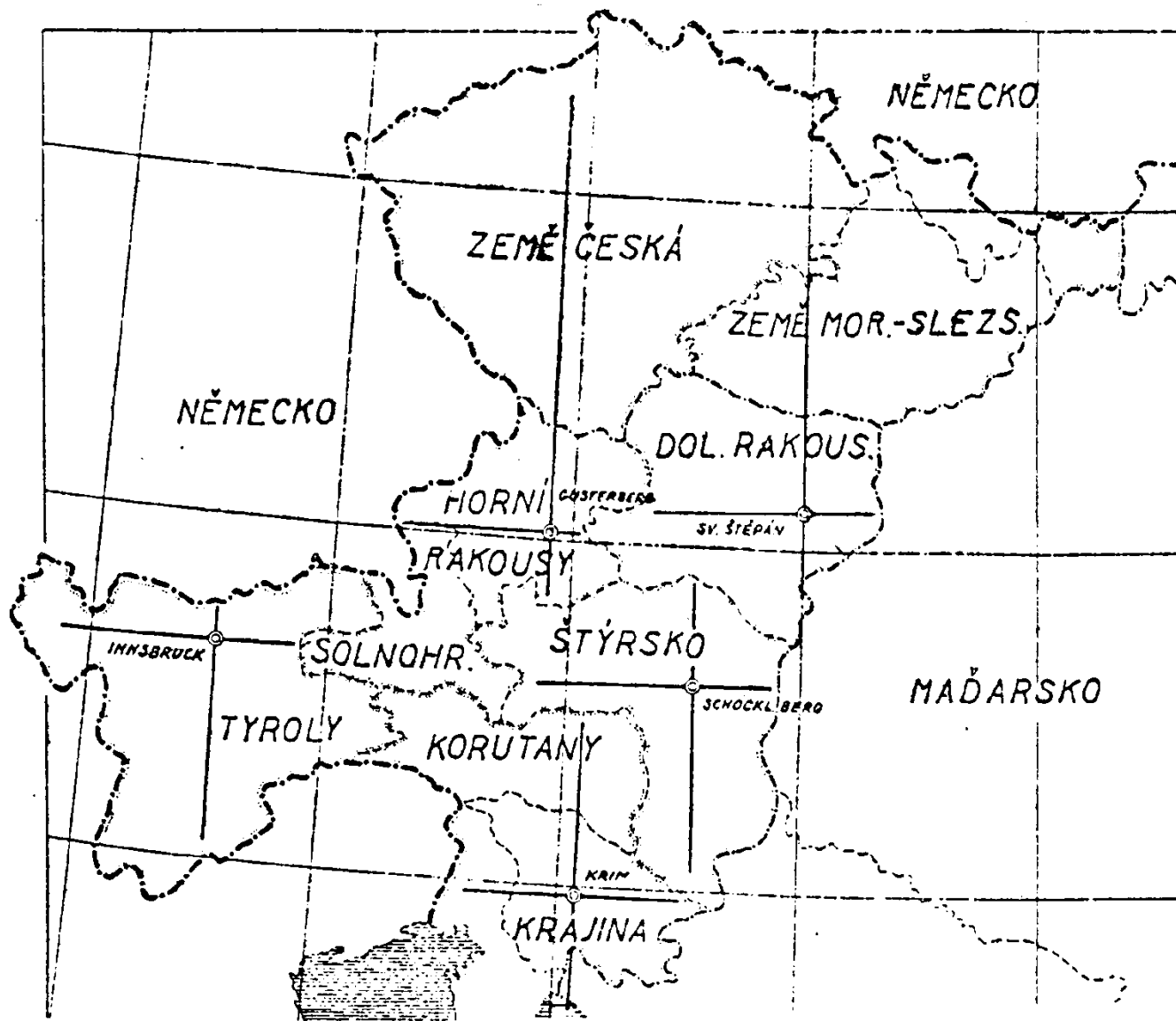
- 8. Chorvatsko (Ivanič) a
- 9. Uhersko, včetně Slovenska (Gellérthegy - Budapešť)

Souřadnicové pravouhlé soustavy stabil.katastru a rozdělení jejich kvadrantů

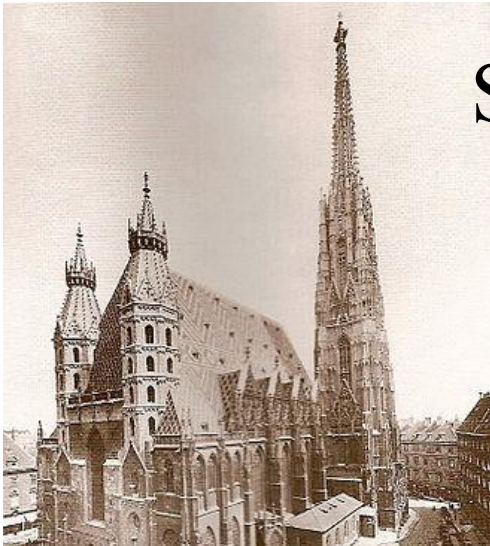

Čtvereční rakouská míle – fundamentální (triangulační) list,
sekce – sekční (mapový) list

Sv. Štěpán

Gellérthegy

Katastr evidence daně pozemkové

Katastr evidence daně pozemkové

Zákon ze dne 23. 5. 1883 **č. 83/1883 ř. z., aby zachován byl přehled katastru o dani pozemkové** nařídil, že se katastrální operáty musí udržovat v přesném souladu se skutečným a právním stavem.

"Zákon o udržování katastru daně pozemkové v evidenci", "Zákon o evidenci katastru daně pozemkové", „Zákon o evidenci katastru daně pozemkové“, "Zákon o evidenci katastru daně pozemkové (evidenční zákon)" – alternativní názvy až z pozdějších opravených překladů říšského zákoníku.

Tímto zákonem vzniká **geometrický plán**, jako technicko-právní instrument sloužící pro systematickou údržbu katastru evidence daně pozemkové a pro označování nově vznikajících či dělených pozemků v pozemkových knihách.

Katastr evidence daně pozemkové

Podrobné katastrální mapy katastru daně pozemkové, udržované v nepřetržité shodě se skutečností se velmi rychle staly podkladem i pro různé technické činnosti, zvláště pak při plánované výstavbě měst a obcí.

Povinnost všech obcí mít upravovací plán, uložená stavebním řádem, ještě více zvýšila význam katastrálních map, neboť mohly sloužit většině obcí jako podklady těchto plánů. Ve větších obcích a městech však měřítko katastrálních map (většinou 1:2880) nedostačovalo.

Finanční správa vyšla z hospodárných důvodů vstříc těmto požadavkům a v intencích poslední správy dvorské komise (aby katastrální mapování vyhovovalo všem důležitějším odvětvím veřejné správy) povolila nové zaměřování obcí nebo částí **moderní číselnou metodou (tzv. metodou polygonometrickou).**

Katastr evidence daně pozemkové

Výhodou číselného měření byla:

- na svou dobu mimořádná přesnost,
- síť pevných trvale stabilizovaných bodů (trigonometrických a polygonových),
- možnost vyjádření polohy každého zaměřeného bodu pravoúhlými souřadnicemi,
- možnost zpětné rekonstrukce zaměřeného bodu kdykoli v budoucnu od stabilizovaných bodů,
- možnost zobrazení zaměřeného území v jakémkoliv měřítku.

Podle podrobností a důležitostí se nově zaměřené části obcí zobrazovaly v měřítku 1:1440 nebo 1:720, ale později byly hlavními měřítka stanovenými instrukcí měřítka 1:2500 a 1:1250, související již se zavedením metrické míry.

Katastr evidence daně pozemkové

- Revizi nařídil zákon z 12.7.1896 č. 121 ř. z. , o revizi katastru daně pozemkové, ale evidenční zeměměřiči vyhledávali a sepisovali hrubé závady ve vcenění již od roku 1894. **S revizí se začalo v roce 1896 a v tomtéž roce se také skončila.**
- V zákonu o revizi katastru daně pozemkové bylo mimo jiné také i pro katastr stanoveno **zavedení metrické míry**: „*Počátkem roku 1898 zavedeno budiž v operátech katastru daně pozemkové užívání míry metrové pro plošné výměry pozemkové.*“, (obecné zavádění metrických měr nastalo již od roku 1876 zákonem z 23. 7. 1871 č. 16 ř. z. z roku 1872).
- *Katastr platil až do roku 1927, kdy byl přijat zákon ze dne 16.12.1927 č. 177/1927 Sb. z. a n., o pozemkovém katastru a jeho vedení (Katastrální zákon).*

Pozemkový katastr

Převzato z: <http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>

Pozemkový katastr

- Dne 16. 12. 1927 byl přijat zákon č. 177/1927 Sb. z. a. n., o pozemkovém katastru a jeho vedení (Katastrální zákon).
- **Katastr daně pozemkové pozměněný novým zákonem oficiálně na pozemkový katastr**, začal podstatně měnit svůj původní účel. Stal se nepostradatelnou součástí všech právních jednání o nemovitostech a jeho původní daňové poslání se začalo přetvářet na účel právní a všeobecně hospodářský.
- Technická úroveň nově vytvářených katastrálních map nabyla nebývalé výše. Zastaralé a nevyhovující zobrazení pozemků a budov v zastavěných částech měst se začalo nahrazovat moderním, podrobným a přesným zobrazením, zpravidla v měřítku 1 : 1000 nebo 1 : 2000. Nově vyhotovované katastrální mapy byly zobrazovány v národním souřadnicovém systému Jednotné trigonometrické síť katastrální (S-JTSK), charakterizovaným Besselovým elipsoidem a Křovákovým konformním kuželovým zobrazením v obecné poloze.

Pozemkový katastr

- Pro každou parcelu byl v pozemkovém katastru uveden držitel, výměra, vzdělávání (kultura), jakostní třída (ve škále 9 stupňů) a katastrální výtěžek.
- Podstatnými částmi pozemkového katastru byly: operát měřický (tj. mapy), operát písemný (tj. písemné sestavení výsledků šetření), sbírka listin (podle kterých se provádějí zápisy v pozemkovém katastru) a úhrnné výkazy (obsahují celkové údaje pozemkového katastru pro katastrální území anebo širší finanční obvody).
- Pozemkový katastr byl zákonem stanoven jako veřejný. Definováno bylo katastrální řízení, jako měření nebo místní šetření, prováděné pro založení nebo obnovení pozemkového katastru.
- Pozemkový katastr byl udržován v souladu se skutečným stavem a zákon stanovil pravidla součinnosti mezi katastrálními měřickými úřady a knihovními soudy (jejich vzájemnou ohlašovací povinnost). Všeobecná ohlašovací povinnost byla stanovena všem držitelům pozemků.
- Pozemkový katastr byl velmi přesný a spolehlivý především do r. 1938. Později již nebyla jeho údržba dostatečná a zejména po r. 1945 (poválečné konfiskace a přidělové řízení) se začal hrubě rozcházet se skutečností a po roce 1956 se přestal udržovat vůbec.
- Katastrální zákon č. 177/1927 Sb. byl zcela zrušen až v roce 1971 zákonem č. 46/1971 Sb., o geodézii a kartografii.

Pozemkový katastr

- Po skončení 2. světové války přinesly poválečné konfiskace, navazující přidělové řízení, revize tzv. první pozemkové reformy a vyhlášení tzv. druhé pozemkové reformy zásadní změny vlastnických práv k nemovitostem. Mimořádně rozsáhlými změnami byla zasažena třetina území státu. Byl prolomen intabulační princip, na kterém byla založena funkce a spolehlivost pozemkových knih a vlastnické právo přecházelo na přidělce dnem převzetí držby.
- Vznikal zcela nový právní stav, který byl v hrubém nesouladu se stavem katastru a pozemkových knih, a to v rozsahu do té doby nebývalém. Složitost byla pak nezdědka násobena i tím, že přidělové řízení bylo (zejména na jižní Moravě) kombinováno s již započatým řízením scelovacím. Přídělový operát nebyl všude založen zcela jednotně. Jeho měřickou část tvořil zejména grafický přidělový plán, který byl vyhotovován zpravidla na zmenšeninách katastrálních map do měřítka 1 : 5000.
- Vytyčené hranice parcel byly v terénu označeny většinou jen kolíky. Nové hranice byly do plánu zakreslovány co nejjednoduššími způsoby a z takto přibližných zákresů byly zjišťovány dalším jednoduchým způsobem i výměry dělených parcel.

Pozemkový katastr

- Dne 8. 5. 1947 byl přijat zákon č. 90/1947 Sb., o provedení knihovního pořádku stran konfiskovaného nepřátelského majetku a o úpravě některých právních poměrů vztahujících se na přidělený majetek, který velice zjednodušil zápisy do pozemkových knih a zásadně změnil principy desítky let platného knihovního práva. Připuštěno bylo používání provizorních a málo přesných měřických podkladů. Během několika let vznikl neutěšený stav, který nebyl dodnes napraven.
- Příděly nebyly zaměřeny a nové hranice nebyly v katastrálních mapách zobrazeny. Původní technické podklady (grafické přidělové plány) jsou přitom již často nečitelné, poškozené nebo jsou i ztraceny. Většina započatých scelovacích řízení nebyla nikdy dokončena a na takovém území vznikl chaotický právní stav. Kompetence k dokončování započatých scelovacích řízení a k upřesňování nebo rekonstrukci přidělů přísluší v současné době pozemkovým úřadům na základě zákona č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

Pozemkový katastr

Dne 1.1.1951 nabyl účinnosti zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

Tento tzv. střední občanský zákoník zavrhl po staletí osvědčenou zásadu římského práva „*superficies solo cedit*“ a výslovně stanovil, že stavba není součástí pozemku.

Došlo i k definitivnímu opuštění intabulačního principu zápisů do pozemkových knih a vlastnictví se nadále nabývalo samotnou smlouvou nebo přecházelo ze zákona, výrokem soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy.

Střední občanský zákoník završil postupný úpadek významu a spolehlivosti zápisů v pozemkových knihách i v pozemkovém katastru.

Jednotná evidence půd

Převzato z: <http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>

JEP

- V nově panujících politických poměrech 50. let 20. století zcela upadl zájem na evidování soukromých práv k nemovitostem.
- Socialistické hospodářství bylo založeno na plánování zemědělské výroby a k naplnění těchto ambicí bylo potřeba především znát, kdo půdu obhospodařuje a nikoliv kdo ji vlastní.
- Na tomto požadavku byla v roce 1956 založena **Jednotná evidence půdy (JEP)**. Pozemkový katastr byl opuštěn (aniž by bylo dosaženo jeho souladu se skutečností) a přestal být nadále udržován. JEP neměla základ v obecně závazném právním předpisu a byla zakládána jen na základě usnesení vlády č. 192 z 25.1.1956.
- Podstatou JEP bylo evidování užívání půdy bez ohledu na vlastnické vztahy. Soukromá práva k nemovitostem nepodléhala v letech 1951-1964 žádné úplné a systematické evidenci.

Evidence nemovitostí

Převzato z: <http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>

Evidence nemovitostí

- Dne 1. 4. 1964 nabyly účinnosti nový občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.), zákon o evidenci nemovitostí EN (zákon č. 22/1964 Sb.) a notářský řád (zákon č. 95/1963 Sb.).
- Ani nová právní úprava nesměřovala k obnovení intabulačního principu a úplné evidenci soukromých práv k nemovitostem (zákonem o evidenci nemovitostí byl definitivně zrušen obecný knihovní zákon z r. 1871).
- K účinnosti smluv o převodu vlastnictví k nemovitostem bylo třeba od 1. 4. 1964 jejich registrace státním notářstvím (nešlo-li o převod do socialistického vlastnictví).
- **Evidence nemovitostí (EN)** měla evidovat především údaje o nemovitostech nutné pro plánování a řízení hospodářství, zejména zemědělské výroby.
- Prováděcí vyhláška č. 23/1964 Sb. vymezila i nemovitosti, které se podle parcelních čísel neevidovaly a do map nezakreslovaly (zemědělské a lesní pozemky ve vlastnictví občanů, pokud byly užívány socialistickou organizací nebo v náhradním užívání).

Evidence nemovitostí

- Soulad evidence nemovitostí se skutečným stavem měla zajišťovat ohlašovací povinnost všech uživatelů nemovitostí vůči příslušnému národnímu výboru (do 15 dnů od vzniku změny) a následná oznamovací povinnost národního výboru vůči orgánům geodézie (do 15 dnů od ohlášení uživatelem). Listiny o nemovitostech měly být předkládány orgánům geodézie do 60 dnů od nabytí právní moci (u rozhodnutí) nebo ode dne jejich vzniku.
- Údaje EN byly závazné jen pro plánování a řízení zemědělské výroby, pro výkaznictví a statistiku o zemědělském půdním fondu a pro přehledy nemovitostí vedené socialistickými organizacemi.
- Součástí EN mělo být i evidování právních vztahů k nemovitostem, a protože se od r. 1951 žádná taková úplná a systematická evidence právních vztahů nevedla, bylo nutné její nové založení.

Evidence nemovitostí

- Komplexní zakládání evidence nemovitostí (KZEN), při kterém se zjišťovaly a zapisovaly aktuální právní vztahy k nemovitostem trvalo skoro čtvrt století (1964 – 1988).
- Evidence nemovitostí obsahovala operát měřický (mapu pozemkovou, pracovní a evidenční), operát písemný (výkaz změn, soupis parcel, evidenční listy, listy vlastnictví, seznam a rejstřík uživatelů a vlastníků a seznam domů), sbírku listin a sumarizační výkazy.
- Měřický operát EN (pozemkové mapy) vycházel z předchozích ostrovních map bývalého pozemkového katastru, které byly skresleny do souvislého zobrazení.
- Nové pozemkové mapy byly postupně vyhotovovány na základě výsledků technicko-hospodářského mapování - THM (1961 – 1981), později na základě výsledků tvorby základní mapy velkého měřítka - ZMVM (1981 – 1992).

Katastr nemovitostí ČR

Převzato z: <http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>

Katastr nemovitostí ČR

- Od 1. 1. 1993 nabyla účinnost zcela nová právní úprava (zákon č. 264/1992 Sb., kterým se mění občanský zákoník a některé další zákony, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon) a zákon č. 359/1992 Sb. o zeměměřických a katastrálních orgánech).
- **Katastr nemovitostí České republiky (KN)**, zřízený novou právní úpravou, integruje do jediného instrumentu funkci bývalé pozemkové knihy i bývalého pozemkového katastru.
- Státní správu KN vykonávají zákonem zřízené katastrální úřady. Částečně byl obnoven intabulační princip, a to pro smluvní nabývání věcných práv k nemovitostem, kdy k jejich nabytí dochází (po zákonem vymezené právní aprobaci prováděné katastrálním úřadem ve správním řízení) vkladem do KN. Věcná práva, jejichž nabytí není podmíněno vkladem, se do KN zapisují záznamem.

Katastr nemovitostí ČR

- Katastrální operát tvoří soubor geodetických informací - SGI (zahrnující katastrální mapu a ve stanovených katastrálních územích i její číselné vyjádření), soubor popisných informací - SPI (zahrnující údaje o katastrálním území, o parcelách, o stavbách, o vlastnících a jiných oprávněných a o právních vztazích), souhrnné přehledy o půdním fondu, dokumentace výsledků šetření a měření a sbírka listin.
- Podrobnější právní úprava byla provedena nejprve vyhláškou č. 126/1993 Sb. (účinnou od 28. 4. 1993), později vyhláškou č. 190/1996 Sb. (účinnou od 10. 7. 1996) a nakonec vyhláškou č. 26/2007 Sb. (účinnou od 1. 3. 2007).
- KN při svém začátku zcela převzal operát předchozí EN. Její zásadní obsahovou neúplnost (o soukromé pozemky dříve užívané socialistickými organizacemi) bylo třeba překlenout založením **zjednodušené evidence pozemků**.

Katastr nemovitostí ČR

- Zjednodušená evidence pozemků obsahuje alespoň parcelní číslo podle dřívější pozemkové evidence, původní nebo zbytkovou výměru (po majetkoprávně provedených změnách) a údaj o vlastníku.
- Pozemky zjednodušené evidence nejsou zobrazeny v platných katastrálních mapách a využívá se proto stále jejich zobrazení v mapách bývalého pozemkového katastru nebo navazujících operátech přidělového a scelovacího řízení.
- Zakládání zjednodušené evidence bylo prováděno souběžně s digitalizací SPI v letech 1994 – 1998. V letech 1997 – 1998 byl KN jednorázově doplněn o údaje o vztahu bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ) k parcelám.
- V roce 1998 byla zahájena digitalizace SGI.

Katastr nemovitostí ČR

- I když bylo s vedením a údržbou některých údajů o nemovitostech v elektronické formě započato už v roce 1972, teprve zákonem č. 120/2000 Sb., bylo stanoveno, že katastr je veden jako informační systém o území České republiky převážně počítačovými prostředky.
- Od roku 2001 začal být katastr nemovitostí veden v **Informačním systému katastru nemovitostí (ISKN)**, který technicky umožnil, že k údajům katastru vedeným ve formě počítačových souborů může každý získat i dálkový přístup pomocí počítačové sítě za úplatu a za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem.

Zdroje:

- Bumba,J.: České katastry od 11. do 21. století. Grada Publishing, a.s., Praha 2007, 192 s.
- Novotný F.: Nauka o rakouském katastru a o knihách pozemkových. Druhé opravené a rozmnožené vydání. Praha: Wiesner, 1911 (starší vydání viz <http://www.cuzk.cz/CUZK/media/knihy/Novotny%20F%20Nauka%20o%20rakouskem%20katastru/01.htm#§01>)
- Pekárek, M., Průchová, I.: Pozemkové právo. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
- Nevídek,L.: Vývoj katastrálních evidencí na území České republiky, Praha, 2008
- Čerba,O.: Soupisy půdy a nejstarší mapování na našem území, Plzeň, 2005
- Zákon č. 344/1992 Sb. Zákon České národní rady ze dne 7.května 1992, o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů
- <http://www.cuzk.cz/Katastr-nemovitosti/O-katastru-nemovitosti/Historie-pozemkovych-evidenci.aspx>
- <http://cs.wikipedia.org>